

DEN NORSKA KYRKOSTRIDEN

MED anledning av de kaotiska förhållandena på kyrkofronten i Norge har Svensk Tidskrift begärt ett principuttalande av biskop G. Aulén. Denne skriver:

Den skrivelse, som de norska biskoparna var för sig med likalydande ordalag den 24 februari detta år avlåto till Kirkedepartementet, innehöll i sin första del en redogörelse för de övergrepp departementet gjort sig skyldigt till gentemot den norska kyrkans ordning. Därefter heter det: »Den norske kirkes biskoper ville være utro mot sitt kall, om de fortsatte å medvirke i en administrasjon som på denne vis uten spor av kirkelig grunn krenker menigheten og enddog legger urett til vold. Derfor melder jeg herved at jeg nedlegger bestyrelsen av mitt embete. Det vil si: hva staten har overdratt meg, leverer jeg fra meg. Den åndelige gjerning og myndighet, som er gitt meg ved ordinasjonen ved Herrens alter, er fremdeles min med Gud og med rette. Å være Ordets forkynner, menighetens tilsynsmann og presternes sjelesørger er og blir mit kall. Jeg vil fremtidig røkte dette så langt som det er mulig for en ikke-embetsmann. Men å fortsette det administrative samvirke med en stat, som över vold mot kirken, ville være å svikte det aller helligste.»

Innebörden av denna deklaration måste närmast uppfattas såsom ett uppsägande från biskoparnas sida av den norska kyrkans förbindelse med staten, sådan denna representeras av den fungerande regeringsmakten. Konsekvensen av att man icke kan fortsätta »det administrative samvirke med en stat som över vold mot kirken» kan icke gärna vara någon annan än att man bryter kyrkans förbindelse med staten. Det har däremot, såsom det otvetydigt framgår av skrivelsens klara ord, icke varit biskoparnas avsikt att avstå från utövandet av sina rent andliga funktioner. Den fungerande statsmakten svarade emellertid genom att omedelbart suspendera biskoparna. Man gjorde ett försök att förmå domprostarna fungera såsom biskopsvikarier, men samtliga dessa vägrade. Därpå utnämndes en Quislingtrogen sogneprest i varje stift att fungera såsom ställföreträdande domprost och därmed också såsom »biskopsvikarie». Ingenting har hittills avhörtts om dessa »biskopsvikariers» åtgöranden. Från statsmaktens sida har vid-

tagits åtgärder för att förhindra de avsatta biskoparna att utöva sina andliga funktioner. När sistlidne långfredag i varje fall de flesta av biskoparna hade kungjort sin avsikt att predika vid högmässan, utfärdade man utgångsförbud för dem och satte polisvakt vid deras bostäder.

Den konflikt mellan stat och kyrka i Norge, som nu blivit akut, har haft en lång förhistoria. Kyrkodepartementet har under det gångna året vid upprepade tillfällen av egen maktfullkomlighet utfärdat förordningar, som gripit in i det kyrkliga livet, och har därvid dessutom, tvärt emot den lagliga ordningen, underlåtit att låta dessa förordningar passera genom biskoparna. Det var närmast tvenne omständigheter, som gjorde krisen akut: den av Quisling den 3 februari signerade lagen om »ungdomstjänst» i Nasjonal Samling samt polisingripandet mot gudstjänsten i Trondheims domkyrka den 1 februari och den därefter följande avsättningen av domprosten Fjellbu den 20 februari. Lagen av den 3 februari avsåg att nyordna folkundervisningen och krävde att all ungdom mellan 10 och 18 år skulle uppfostras i statens »nya livsåskådning». Mot denna lag inlade de norska biskoparna den 14 februari en protest å den norska kyrkans vägnar. Instämmanden i denna protestskrivelse följde icke bara från det norska prästerskapet och de båda teologiska fakulteterna, utan också från samtliga frikyrkliga samfund samt från den romersk-katolske biskopen i Norge.

Såsom av det föregående framgår gäller det i den norska kyrkostriden de mest vitala ting: frågan om kyrkans rätt att fritt förkunna Guds ord och frågan om ungdomens fostran. Konflikten utlöstes genom polisingripandet mot kyrkans gudstjänst och genom statsmaktens försök att tvångsvis införa en för folk och kyrka främmande »livsåskådning». Sedan tusentals lärare ställt sig solidariska med protesten mot den nya ordningen för skolväsendet och det alldeles överväldigande antalet präster slutit upp kring biskoparna samt i samma mening som dessa nedlagt sina ämbeten, har konflikten fått en oerhörd omfattning. Kyrka och skola stå samman i kampen för norsk rättsordning. Bakom dem står, bortsett från den lilla klicken »nyordnare», hela det norska folket.

Den 7 april 1942.

Gustaf Aulén.

* * *

Efter långfredagsaktionen har situationen utvecklats vidare. En viss tveksamhet har börjat göra sig märkbar på regeringshall.

Visserligen har en skärpning inträtt såtillvida, som biskop Berggrav förts till koncentrationsläger och biskop Hilles egendom konfiskerats. Man tycks emellertid vara angelägen att begränsa konflikten till biskoparna och deras närmaste medhjälpare. Påskdagen förklarade sig samtliga präster med undantag av det fåtal, som anslutit sig till N. S., nedlägga sina statsämbeten utan att därför upphöra med sina andliga funktioner i kyrkan. Inför detta steg bebådades till en början stränga repressalier från regeringshåll. Emellertid har man nu sökt slå in på en annan väg. Den 11 april tillkännagavs, att kyrkodepartementet icke godtar prästernas avsägelse; den är en »ogiltig» handling. Det är inte lätt att avgöra, vad denna reträtt innebär. Möjligen vill man endast vinna tid, kanske också driva in en kil mellan kyrkan och dess biskopar. Det senare kommer säkert att misslyckas. Solidariteten inom den norska kyrkan är — med nämnda undantag — fullständig. Man vill gärna tänka, att de ha rätt, vilka tolka uttalandet av den 11 april som ett första tecken till att de maktägande i Norge inse det begångna missgreppet. Med de »maktägande» åsyftas givetvis icke regeringen utan ockupationsmyndigheterna. Dessa kunna ju knappast ha något intresse av att kyrkostriden skärpes ytterligare. Enda förutsättningen för en verklig avspänning är ett regimskifte. På norsk sida skulle man säkert i nuvarande läge med glädje hälsa en åtgärd, som innebär, att den »inhemska» regeringen försvinner och administrationen övertages av ockupationsmakten.

Ingen vet emellertid, hur det politiska läget i Norge kommer att utvecklas. Prestigesynpunkter äro mäktiga faktorer. Ett är dock visst. Ju längre den norska kyrkan drives in i martyriet, dess starkare kommer den att utgå ur detsamma. Och dess mera ödesdiger kommer ställningen att bli för dem, som bära ansvaret för det nuvarande läget. Det är icke för mycket sagt, att de norska kyrkomännen bakom sig ha ett samlat Norden.